
IZGRADNJA KATOLIČKE CRKVE U PODGORICI 1969. GODINE

Dragutin Papović

The paper deals with the construction of the Sacred Heart of Jesus Catholic Church in Podgorica (Titograd) in 1969. The church was built in Konik after the authorities refused to issue a permit for the renovation of the Catholic Church in narrow centre of the town which was ruined during the Second World War. The new church was built in the style of Brutalist architecture and it represented the centre of the Titograd parish which was under the jurisdiction of the Slovenian Salesians. The paper tells how the church was built, mostly owing to the efforts of Archbishop Aleksandar Tokić of Bar, and describes the ceremony organised on the occasion of the church opening.

Predratna katolička crkva u Podgorici nalazila se u užem gradskom jezgru.¹ Sagrađena je 1901. godine i bila je posvećena Presvetom Srcu Isusovom. Pored nje je bio franjevački samostan, a tu se nalazio i župni ured. Crkva i ovi objekti su srušeni tokom savezničkog bombardovanja Podgorice 1944. godine.² Barski nadbiskup Nikola Dobrečić je pitanje obnove crkve pokrenuo 1947. godine, ali se to sporo rješavalo jer

---

¹ Zvezdan Folić, *Država i vjerske zajednice u Crnoj Gori 1945–1965*, Podgorica, 2007, str. 410–411.

² Isto, str. 291.

crnogorska komunistička vlast nije htjela da dozvoli obnavljanje crkve u centru Titograda (Podgorica je 1946. godine preimenovana u Titograd). Izvršena je nacionalizacija zemljišta gdje su bile crkva, samostan i župni ured, a urbanističkim planom ovoj lokaciji je namijenjen drugi sadržaj. Pitanje izgradnje katoličke crkve u Podgorici je odloženo, a dugogodišnje odlaganje je izazvalo prekid diplomatskih odnosa između Jugoslavije i Svete Stolice, odnosno Vatikana 1952. godine.³

Ovom pitanju se posvetio i naredni barski nadbiskup Aleksandar Tokić, koji je tu dužnost obavljao od 1955. godine. Nakon njegovih nastojanja crnogorske vlasti su tek 1962. godine dale odobrenje za izgradnju katoličke crkve, ali je problem bila lokacija. Nadbiskup Tokić je tražio da se crkva izgradi na prethodnoj lokaciji, ali je crnogorska vlast to odbila jer se na tom mjestu gradio Dom Jugoslovenske narodne armije.⁴ Gradske vlasti su za lokaciju predložile neatraktivno prigradsko naselje Konik. Nadbiskup Tokić je protestovao, ali kako je to bila konačna odluka, morao sa složiti s izgradnjom crkve na toj lokaciji.

Nakon prihvatanja nove lokacije, nadbiskup se odlučio na još jedan značajan potez. Umjesto franjevcima, župu (parohiju) u Titogradu je 1966. godine povjerio salezijancima, odnosno Družbi Svetog Franje Saleškog. Salezijanci su katolički crkveni red papskog prava koji je osnovao italijanski sveštenik Ivan Bosko 1859. godine. Njihov glavni zadatak je hrišćansko vaspitanje adolescenata i mladih, a naročito onih koji su napušteni i siromašni. Nadbiskup Tokić je u njima vidio snagu koja će u novoj crkvi efikasno obavljati misionarsku djelatnost, odnosno širiti vjeru. Za podgoričkog paroha (župnika) postavio je slovenačkog salezijanca Josipa Bakana. Za dovođenje salezijanaca Tokić je naveo da je to jedan od najznačajnijih

---

³ Isto, str. 410.

⁴ Isto, str. 411.

poteza u njegovom radu.⁵ Prema Tokićevoj zamisli, glavni cilj u misionarskoj djelatnosti podgoričke župe i salezijanaca bilo je većinsko crnogorsko pravoslavno stanovništvo.

Centar ove misionarske djelatnosti trebalo je da bude nova crkva, a najveći zadatak u njenoj gradnji bilo je prikupljanje sredstava za izgradnju i za plaćanje potrebnih komunalnih usluga i dozvola. Nadbiskup Aleksandar Tokić je u septembru 1965. godine boravio u Beogradu gdje se sastao sa potpredsjednikom Savezne komisije za vjerska pitanja Matom Radulovićem.⁶ Tokić je tražio oslobađanje od plaćanja poreza na dohodak pomoći iz inostranstva za izgradnju crkve u Titogradu, jer je računao da će na osnovu toga nadbiskupija u narednih nekoliko godina dobiti oko 150.000 američkih dolara. Ovaj novac je trebalo da obezbijedi međunarodna humanitarna katolička organizacija „Caritas internationalis“. Nadbiskup je zahtijevao i dobijanje nadoknade za zemljište u Titogradu gdje su se ranije nalazile crkva i župni ured. Kao alternativu Tokić je nudio da se oslobode ili smanje opštinske dažbine za novo zemljište u Titogradu gdje je trebalo da počnu gradnja nove crkve i župnog ureda. Tokiću je rečeno da o ovim pitanjima razgovara sa nadležnim u Saveznom sekretarijatu za finansije, Republičkoj komisiji za vjerska pitanja i nadležnim organima vlasti.

Nadbiskup Tokić se u aprilu 1967. godine sastao s predsjednikom Republičke komisije za vjerska pitanja Vladom Stijepovićem i predsjednikom Izvršnog vijeća Skupštine

---

⁵ Informacija o nekim pitanjima u Nadbiskupiji Bar, Titograd, 18. X 1966. godine, Državni arhiv Crne Gore (u daljem dijelu: DACG), Izvršno vijeće Skupštine SR Crne Gore (u daljem dijelu: IVCG), Republička komisija za vjerska pitanja (u daljem dijelu: RKV), kutija br. 20.

⁶ Zabeleška o prijemu u Saveznoj komisiji za verska pitanja nadbiskupa barskog Aleksandra Tokića, Beograd, 10. IX 1965. godine, DACG, IVCG, RKV, kutija br. 19.

SR Crne Gore Mijuškom Šibalićem.⁷ U nadbiskupovoj pratnji su bili sekretar nadbiskupije Jakov Rendić i župnik iz Titograda Josip Bakan. Cilj posjete je bilo pitanje izgradnje katoličke crkve u Titogradu, odnosno pitanje komunalnih usluga za buduću crkvu, jer je predračunska suma od 800.000 dinara za nadbiskupiju bila previsoka. Prosječna plata u Crnoj Gori 1967. godine je uznosila 701 dinar.⁸ Delegacija Barske nadbiskupije je obavijestila vlast da su od organizacije „Caritas internationalis“ obezbijedili veća sredstva za izgradnju crkve, u visini od oko 250.000 američkih dolara (oko 3.000.000 dinara) i da su pokrenuli pregovore sa preduzećem „Prvoborac“ koje je bilo izvođač građevinskih radova. Predstavnici crnogorske vlasti su ih povodom pitanja visine komunalnih usluga uputili na predstavnika Skupštine opštine Titograd, tako da je ugovoren sastanak sa predsjednikom Skupštine opštine. Na kraju razgovora nadbiskup je obavijestio o izvjesnoj posjeti Crnoj Gori izaslanika Svete Stolice pri Vladi SFRJ monsinjora Maria Kanje.

Nakon ovog sastanka nadbiskup je boravio u Rimu nedjelju dana.⁹ U Rimu je Tokić posjetio jugoslovensko izaslanstvo pri Svetoj Stolici, a s jugoslovenskim izaslanikom Vjekoslavom Cvrlijom bio je kod zamjenika Državnog sekretara Vatikana Anđela Delakve. Prvenstveni cilj ove posjete bilo je obezbjeđivanje sredstava za gradnju crkve u Titogradu. Nadbiskup je u Vatikanu dobio obećanje da će za novu katoličku crkvu u Titogradu dobiti sredstva za komunalije, ali ne onoliko

---

⁷ Zabilješka o posjeti nadbiskupa barskog Aleksandra Tokića, predsjedniku Komisije Vladu Stijepoviću i predsjedniku Izvršnog vijeća Mijušku Šibaliću, Titograd, 5. IV 1967. godine, DACG, IVCG, RKV, kutija br. 21.

⁸ *Prosječne zarade u Republici Crnoj Gori 1965–2005*, Monstat, Podgorica, 2006, str. 10.

⁹ Zabilješka o posjeti Komisiji nadbiskupa barskog Aleksandra Tokića, Titograd, 24. april 1967. godine, DACG, IVCG, RKV, kutija br. 21

koliko je tražila Skupština opštine Titograd (800.000 dinara) već nešto niže. U Rimu se nadbiskup sastao i s generalnim sekretarom organizacije „Caritas“ i obavijestio je Republičku komisiju za vjerska pitanja da će generalni sekretar „Caritasa“ u maju posjetiti Titograd u vezi izgradnje crkve. Ovom prilikom Tokić je Komisiju za vjerska pitanja izvijestio da je neposredno prije njegovog odlaska u Rim obaviješten od izaslanika Svete Stolice pri Vladi SFRJ monsinjora Maria Kanje da posjetu Crnoj Gori planira za kraj maja i početak juna 1967. godine. Jedan od razloga njegove posjete bila je izgradnja crkve u Titogradu.

Monsinjur Mario Kanja je boravio u Crnoj Gori od 28. maja do 1. juna 1967. godine.¹⁰ U Titogradu je zajedno s nadbiskupom Tokićem odsjeo u zgradi časnih sestara koje su radile u Dječijoj bolnici. Monsinjora i nadbiskupa su 31. maja primili Vidoje Žarković, predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine SR Crne Gore, kao i Velizar Perunović, predsjednik Republičke komisije za vjerska pitanja i Božo Martinović, sekretar komisije. Monsinjur Kanja je istakao da je njegova misija u Jugoslaviji sređivanje i produbljivanje odnosa sa državom, i da je platforma tih odnosa mir i koegzistencija u svijetu. Vidoje Žarković je naveo da cijeni napore crkve, a posebno pape Pavla VI na planu mira i borbe protiv rata. Kanja je izjavio da ga je nadbiskup Tokić obavijestio o postojanju dobrih odnosa između crkve i države, i istakao je da ga raduje napredak koji postiže Crna Gora. Naveo je da je crkva spremna da u duhovnom pogledu doprinese progresu i napretku. Narednog dana, monsinjur Kanja je posjetio predsjednika Skupštine opštine Titograd Branka Lazovića, a potom je s nadbiskupom obišao lokaciju za novu crkvu. Nesumnjivo je da je izaslanik Svete Stolice diplomatski i nenametljivo želio da utiče na crnogorske i

---

¹⁰ Zabilješka o posjeti Predsjedniku Izvršnog vijeća SR Crne Gore Vidoju Žarkoviću, izaslanika Sv. Stolice pri Vladi SFRJ mons. Maria Kanje, Titograd, 1. juna 1967. odine, DACG, IVCG, RKV, kutija br. 22.

titogradske vlasti da izađu u susret potrebama izgradnje crkve u Titogradu, kao i da se unaprijede odnosi između crkve i vlasti.

Kanjina posjeta i tolerantni odnosi između crkve i države dali su rezultat, i izgradnja crkve na Koniku se dobro odvijala tokom 1967. i 1968. godine. Nadbiskup Tokić je u januaru 1969. godine izjavio da izgradnja crkve u Titogradu ide dobro, ali da prema izvođaču radova imaju dug od oko 1.200.000 dinara, jer je organizacija „Caritas internationalis“ u to vrijeme bila orijentisana na pomaganje stanovništvu države Bijafra u Africi.¹¹

U prvoj polovini 1969. godine i ovaj problem je prevaziđen, i nadbiskup Tokić je planirao da crkva bude završena do 30. aprila, a svečano otvaranje početkom maja.¹² Nadbiskup se kod sekretara Republičke komisije za vjerska pitanja Boža Martinovića interesovao da li bi predstavnici vlasti prisustvovali toj svečanosti i da bi Barska nadbiskupija, ako to ne bi bilo moguće za prvomajske praznike, odložila svečanost. Ovakvo postupanje nadbiskupa je bilo u skladu s njegovom orijentacijom da s vlastima Crne Gore ima dobre i partnerske odnose. Nadbiskup je namjeravao da pozove predsjednika i sekretara Komisije za vjerska pitanja i predsjednika Skupštine Opštine Titograd. Tokić je od Martinovića tražio savjet da li da pozove predsjednike Skupštine i Izvršnog vijeća SR Crne Gore i da li bi bilo dobro da pozove Blaža Jovanovića i Mijuška Šibalića. Zbog poklapanja Tokićevog plana da crkvu na Koniku otvori za prvomajske praznike, koji su imali prioritet u državnim i javnim svečanostima, došlo je do odlaganja svečanog otvaranje crkve za kraj juna.

---

¹¹ Zabilješka o posjeti barskog nadbiskupa Aleksandra Tokića Komisiji za vjerska pitanja, Titograd, 17. januar 1969. godine, DACG, IVCG, RKV, kutija br. 24.

¹² Pismo nadbiskupa Aleksandra Tokića sekretaru Republičke komisije za vjerska pitanja Božu Martinoviću, Titograd, 17. IV 1969. godine, DACG, IVCG, RKV, kutija br. 25.

Komisija za vjerska pitanja je početkom juna 1969. godine razmatrala Informaciju o otvaranju katoličke crkve u Titogradu, i odlučila je da prati dešavanja oko ove crkve.¹³ O pozivu predsjednicima Izvršnog vijeća i Skupštine da prisustvuju otvaranju crkve obavljene su konsultacije kod predsjednika Skupštine Crne Gore Veljka Milatovića. S obzirom na to da osvećenju manastira Kosijerovo i otvaranju pravoslavne crkve u Tivtu 1967. godine nijesu prisustvovali predsjednici Izvršnog vijeća i Skupštine, već samo čelnici Komisije za vjerska pitanja, odlučeno je da se, zbog pariteta, tako postupi i u ovom slučaju.¹⁴

Crkva na Koniku je bila završena do početka ljeta 1969. godine i s prethodnom crkvom joj je bilo zajedničko ime. I ona je posvećena Presvetom Srcu Isusovom. No, u arhitektonskom pogledu ona je predstavljala novinu ne samo u sakralnoj već i u cijeloj crnogorskoj arhitekturi nakon Drugog svjetskog rata. Idejni projekat za crkvu su izradili profesor Arhitektonskog fakulteta iz Zagreba Zvonimir Vrkljan i asistent na ovom fakultetu Boris Krstulović.¹⁵ Crkva je izrađena u stilu brutalizma, koji se najviše razvijao u periodu od 1954. do 1970. godine. Naziv je dobio po francuskom izrazu „beton brut“ što znači grub beton. Osobnost stila je prikazivanje ogoljene betonske konstrukcije, bez potrebe da se ona maskira kamenom ili drugim vrstama materijala. Pored toga što je jedinstvena u crnogorskoj modernoj sakralnoj arhitekturi, ova crkva predstavlja najreprezentativnijeg predstavnika brutalizma u modernoj

---

¹³ Zapisnik sa sjednice Republičke komisije za vjerska pitanja, Titograd, 8. jun 1969. godine, DACG, IVCG, RKV, kutija br. 25.

¹⁴ Zabilješka Boža Martinovića o sastanku kod Veljka Milatovića, Titograd, 27.VI 1969. godine, DACG, IVCG, RKV, kutija br. 25.

¹⁵ Zrinka Barišić Marenčić, „Tri ostvarenja zagrebačkih arhitekata u Crnoj Gori“, *Prostor*, vol. 23, 1/49, Zagreb, 2015, str. 152.

hrvatskoj arhitekturi, i ona je najbolje ostvarenje sakralne arhitekture koje su hrvatski arhitekti ostvarili tokom socijalističkog perioda 1945–1990. godine.¹⁶

Vrkljan i Krstulović su crkvu projektovali u obliku izduženog pravougaonika i izveli su kombinaciju geometrijskih tijela: prizme položene u nagibu i skošene krnje piramide. Tu kompoziciju hrvatska arhitektica Zrinka Barišić Marenic opisuje: „Linearno se nižu: prostor prilaznoga trga, longitudinalan sakralni prostor kojem se iznad oltara izdiže kristalična forma, armiranobetonska krnja skošena piramida sa okulusom, kroz koji zenitalno osvjetljenje ističe oltar i krst na grubom armiranobetonskom zidu iza svetišta“.¹⁷ Barišić Marenic navodi da su Vrkljan i Krstulović prilikom projektovanja pošli od tadašnje zakonske odredbe da je vjera privatna stvar i da su zato stvorili „slomljeni prostor“ koji nema nikakav odnos prema ničemu postojećem u okolini, jer je prema mišljenju Borisa Krstulovića, to omogućavalo vjerniku da u crkvu „pobjegne“ od stvarnosti koja ga okružuje.¹⁸ Zvonik je odvojen od crkve i, takođe, je izrađen od armiranog betona. Krst u zvoniku je izveden u obliku praznog prostora. Crkva je jedinstvena i po tome što osim obrednih ima i druge namjene. U skladu sa misionarskim cljevima župe i salezijanaca u okviru crkve se nalaze i prostorije namijenjene radu s mladima. To su: velika sportska dvorana, biblioteka i nekoliko učionica u kojima je župa tokom popodneva i vikendima volonterski nudila poduku. Ovi sadržaji su bili namijenjeni svima, bez obzira na vjersku i nacionalnu pripadnost.¹⁹

---

¹⁶ Isto, str. 154.

¹⁷ Isto, str. 153.

¹⁸ Isto, str. 152.

¹⁹ Isto, str. 155.

Ovaj imponozantan objekat sakralne arhitekture na Koniku je otvoren 29. juna 1969. godine na katolički praznik Svetih Petra i Pavla.²⁰ Svečanost je počela skraćenim obredom (blagoslovom crkve) i misom u 10 časova. Obred i ceremonijal su trajali da pola jedan poslije podne. Prema procjenama vlasti, svečanosti je prisustvovalo oko 1.500 osoba – vjernika i znatiželjnih, uglavnom Albanaca iz okoline Titograda i jednog broja sa područja Bara i Ulcinja. Prisustvovao je i učestvovao u obredu crkveni hor iz Kotora. Na crkvi su bile istaknute jugoslovenska zastava, zastava Crne Gore i papska zastava. Od strane crkvene hijerarhije Katoličke crkve otvaranju su prisustvovali: kao domaćin nadbiskup barski i primas srpski Aleksandar Tokić, apostolski delegat i izaslanik Svete Stolice pri Vladi SFRJ Mario Kanja, beogradski nadbiskup Gabrijel Bukatko, predstavnici međunarodne humanitarne katoličke organizacije „Caritas internationalis“ koja je finansirala izgradnju crkve, apostolski administrator Kotorske biskupije Gracija Ivanović, brojni sveštenici iz Barske nadbiskupije i oko 20-25 časnih sestara iz Titograda, Kotora i Cetinja. Svečanosti su prisustvovali predstavnici pravoslavne crkve, mitropolit crnogorsko-primorski Danilo Dajković s dva sveštenika, i predsjednik Starješinstva islamske vjerske zajednice u Crnoj Gori Hadži hafiz Šukrija ef. Bakalović. Otvaranju crkve je prisustvovao sekretar Republičke komisije za vjerska pitanja Božo Martinović, predstavnici Skupština Opština Titograda i Bara, predstavnici izvođača radova – preduzeća „Prvoborac“ i predstavnici projektanta iz Zagreba.

Tokom obraćanja prisutnima nadbiskup Tokić je istakao dobre odnose između crkve i države u Crnoj Gori, i na kraju

---

²⁰ Zabilješka o otvaranju katoličke crkve u Titogradu, 30. jun 1969. godine, DACG, IVCG, RKV, kutija br. 25.

pozdrava je istakao da novopodignuta crkva nikad neće služiti nikakvom separatizmu niti šovinizmu. U obredu su učestvovali nadbiskup beogradski dr Bukatko, nadbiskup barski Tokić, predstavnik „Caritasa“, uz asistenciju 10-12 sveštenika. Dio obreda je preveden na albanski jezik. Crkva je bila „dupke puna“. Zapažen je priličan broj vjernika, uglavnom žena, u narodnoj nošnji. Mitropolit crnogorsko-pri-morski Danilo je imao počasno mjesto u oltaru crkve, neposredno do papskog izaslanka Kanje i nadbiskupa Bukatka. Nakon obreda administrator kotorski Gracija Ivanović je održao religioznu propovijed koja je bila posvećena ekumenizmu. Jedan sveštenik s Kosova je održao propovijed na albanskom jeziku, a na kraju obreda u crkvi, izaslanik Svete Stolice Mario Kanja se obratio na srpskohrvatskom jeziku. Naglasio je da crkva u Titogradu treba da posluži bratstvu crnogorskog i albanskog naroda u Crnoj Gori.

Ručak za zvanice je organizovan u hotelu „Podgorica“ i prisustvovalo je 50-55 osoba. Zdravicu je održao mitropolit Danilo koji je istako tradicionalnu vjersku toleranciju u Crnoj Gori koja može poslužiti za primjer ne samo kod nas već i dalje. U istom smislu je govorio don Niko Luković, a besjede su održali i predstavnik Islamske vjerske zajednice Hadži hafiz Šukrija ef. Bakalović i predstavnik „Caritasa“. On je govorio na italijanskom jeziku i istakao je zadovoljstvo zbog prisustva predstavnika pravoslavnih i muslimana, s posebnim naglaskom predstavnika države. Nadbiskup beogradski dr Bukatko je govorio u ime Katoličke crkve i naglasio je postojanje dobrih odnosa između crkve i države posebno u Crnoj Gori. U ime Republičke komisije za vjerska pitanja govorio je sekretar Božo Martinović.

Otvaranje crkve na Koniku je obilježeno izjavama o vjerskoj i nacionalnoj toleranciji u Crnoj Gori, o poštovanju i razumijevanju između crkve i države i porukama koje su bile u duhu

ekumenizma, mira i saradnje. To je bilo u skadu sa misionarskim zadacima nove crkve, župe u Titogradu i Barske nadbiskupije da povećaju broj vjernika. Djelovanje župe u Titogradu, glavnom i najvećem gradu Crne Gore s dominantnim pravoslavnim stanovništvom, trebalo je da taj odnos mijenja u korist katolika. Salezijanci su u tome dobili glavnu ulogu i zato je nadbiskup Tokić početkom 1970. godine u Titograd odnosno u crkvu na Koniku doveo još jednog mladog sveštenika salezijanca iz Slovenije.²¹ On je bio iz okoline Maribora i postavljen je na dužnost pomoćnika titogradskog župnika Bakana, koji je takođe bio Slovenac.

Odluku crnogorske vlasti da ne dozvoli obnovu katoličke crkve Presvetog Srca Isusovog u užem dijelu Titograda, već da je izmjesti na Konik, što je i simbolično značilo da vjera u socijalizmu ima perifernu ulogu, Katolička crkva i Barska nadbiskupija su iskoristile kako bi izvele neuobičajen preokret. Potiskivanje na periferiju grada oni su okrenuli u svoju prednost. Crkva je u stilskom pogledu bila novina u poslijeratnoj arhitekturi, a u religijskom i društvenom pogledu ona je bila obrazac inovativnog djelovanja. U tome je prevazišla dotadašnje tradicionalne obrasce rada vjerskih zajednica. Nova crkva je dala novu namjenu titogradskoj župi (parohiji) Barske nadbiskupije. Postala je centar modernog vjerskog djelovanja koje se, zahvaljujući slovenačkim salezijancima, proširilo i na svjetnovne sadržaje u radu s, prvenstveno, adolescentima i mladima. Župa i nova crkva su okupile malobrojne katolike u Titogradu koji su uglavnom bili albanske nacionalnosti. Cilj je bio da se nacionalna struktura vjernika proširi, a nadbiskup Tokić se nadao da će salezijanci

---

²¹ Zabilješka o posjeti Republičkoj komisiji za vjerska pitanja nadbiskupa barskog Aleksandra Tokića, Titograd, 13. mart 1970. godine, DACG, IVCG, RKV, kutija br. 27.

---

uspjeti da bar dio pravoslavnih Crnogoraca zainteresuju za katoličanstvo. Brzorastući Titograd je u tom pogledu bio primamljiva prilika za širenje vjere, čak i okviru ograničenja socijalističkog sistema. Ovaj projekat nije dao značajnije rezultate. Nije bitnije promijenio vjersku strukturu stanovništva Titograda, ali je crkva bar po svom arhitektonskom stilu privlačila pažnju.